

כופה עליו את הכלי. ולמ'ד²¹ בפ' כירה²², אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל, מצינא לאוקומי בצריך למקומו.²³ אי נמי הכא שרי משום דילמא אתי למיכליה ואתי לידי איסורא דאוריית',²⁴ כדאשכחן במי שהחשיך²⁵ דאסור לבטל כלי מהיכנו משום

ופר'ת¹⁸ דאפי' באחריות נמי מיירי, ומפיק ליה מלא ימצא, דלא חשיב ליה מצוי כיון שייחד לו בית, ורב פפא דמסיק¹⁹ ליה מסברא, לדידיה כיון שייחד לו בית הוי כמו קבל עליו אחריות בביתו של גוי [על] חמצו של גוי.²⁰

בין ר"פ ורב אשי. וכן משמע במהר"ם חלאוה ד"ה הפקידו, ע"ב. 21 קרוב בלשונו לתוס' שאנץ ד"ה כופה (במהד' האדר"ת הלשון חסרה, ובמהד' גמרא שלמה הלשון שלמה, וכמו שכתוב כאן). והשווה גם תוס' ד"ה כופה. 22 שבת מג, א. 23 וכ"ה בתוספות הנ"ל, תוס' ר"פ, ומהר"ם חלאוה. ובחי' הר"ן הוסיף ביאור: 'זהכא במאי עסקינן בצריך למקומו של כלי, דכיון שנטלו לצורך מקומו אינו מחוייב להניחו מיד, אלא מוליכו עד מקום החמץ וכופוהו עליו, דכי האי גונא אפילו לר' יצחק שרי כדמוכח התם'. 24 וכ"כ (באי נמי) תוס' שאנץ ותוס', הריטב"א וחי' הר"ן. אלא שבתוס' שלפנינו ובחי' הר"ן כתבו רק 'הכא שרי משום דילמא אתי למיכליה, ולא דנו בה מצד שלא העמידו חכמים דבריהם כדי שלא יבא לידי איסור תורה, כמ"ש רבינו והר"ש משאנץ (רבינו הוסיף על הר"ש המלים: 'ואתי לידי איסור דאורייתא') והריטב"א. ושמא התוס' והר"ן קיצרו. ועי' בקובץ שעורים אות כד שהעיר בקושית התוס' שאפשר לומר דטילטול הכלי הרי אינו לצורך החמץ אלא לצורך האדם להשמר מחשש תקלה, והאדם הוא דבר הניטל. ושמא לזה התכוונו התוס' בתירוצם. ועייק בפ' הר"ש מפלייזא ל'אלהי הרוחות' באו"ז ח"ב סי' רנו (נו, ז-נח, א) שכתב גם כן לתרץ דמיירי בצריך למקומו של הכלי ואחרי שמטלטלו לצורך יכול לטלטלו עד מקום שירצה, ועוד כתב: 'וראות רבות יש אי צורך מצוה חשיב כצריך למקומו'. ועכ"פ רבינו וסיעתיה דאתו עלה מטעם לא העמידו דבריהם כדי שלא יבוא לידי איסור תורה, שהוא טעם כללי, משמע שאין סוברים שצורך מצוה חשיב צורכו או צורך מקומו. וכנראה ס"ל שאינו חשוב צורך אדם אלא צורך גופו ממש ולא כשהוא למנוע ממנו הפסד או מכשול. 25 שבת קנד,

כמאן דאמ' כנוס שורך לרשותך, אבל אי לא קניא כנוס שורך לרשותי הוא'. אך עיין בלשון הקושיא ברבינו דוד (עמ' ל) ומ"ש בהערה 33 שם. ועיין במגן האלף סי' תמ ס"ק ד. 18 מובא בתוספות הנ"ל. וכ"כ הרמב"ן ורבינו דוד בשם רבינו יעקב והראב"ד, וגם בפסקי רבינו הביא כן בשם ר"ת ושכן פי' הראב"ד. 19 צ"ל: דמפיק (כבתוס' שאנץ). 20 בפסקים ובתוס' שאנץ: 'על חמצו של גוי בביתו של גוי'. ועיין בטור או"ח סי' תמ שלזה הסכים הרא"ש. ועי' בשלה"ג שכתב כן ע"ש ר"ח, ועי' גמרא שלמה בהערות לפירוש ר"ח שורה 7 ושורה 16. וכן דעת העיטור, הל' ביעור חמץ, הוצ' רמ"י כג ע"ג, הראב"ד (כנ"ל), הרמב"ן, רבינו דוד ועו"ר. ועיין ברמב"ן שנקט לשיטה זו מדין תורה כל שאינו מצוי ברשותו של ישראל אינו עובר עליו ואע"פ שהחמץ הוא שלו, ואפילו חמצו של ישראל ברשות ישראל אחר אינו עובר עליו, ולכן אפילו חמצו של ישראל ממש שהוא בביתו של גוי אינו עובר עליו מן התורה — ועי' בזה בפסקי הרא"ש סי' ד מחלוקת גאונים וראשונים — אבל גזרו חכמים בחמצו של ישראל ממש שהוא ברשות נכרי שצריך ביעור, אבל חמצו של גוי ברשות ישראל אוקמוה אדאורייתא ואע"פ שקיבלו עליו באחריות. עי' בכל זה באורך בחדושי רבינו דוד לדף ד, א ד"ה המשכיר, ולדף ו, א ד"ה יחד לו בית, ומ"ש בהערות שם ושם. ועיין בשו"ת הריב"ש סי' תא, פנ"י ושאג"א סי' פג. ועי' היטב בתוס' רי"ד מהדורא תליתאה ד"ה מאי וד"ה רב אשי, ומתבאר מדבריו דרב פפא מפרש ייחד לו בית בלא אחריות, שאמר לו הא ביתא קמך (כפירש"י), ורב אשי מפרש לה בקבל עליו אחריות (כפיר"ת), ונמצא שדין זה אם תלוי בקבלת אחריות או בייחוד בית, במחלוקת הוא

שאינן אדם עובר על החמץ אלא א"כ רואהו, (והא דלא) [דהא לא] כתי' קרא לא תראה חמץ אלא [לא] יראה, דמשמע לא יהיה לך חמץ במקום הראוי לראייה שאינו מוטמן, ²⁹ אבל הכא שאינו יודע שיש חמץ בתוך ביתו אין כאן העברת הלאו במזיד אלא א"כ רואהו, אלא שגגת לא' דכל יראה וכל ימצא איכא. ³⁰ ומתוך רש"י משמע דלא ביטלו, ³¹ וקשיא לי אפי' אין דעתו לחזור יהא זקוק

להלן, ב לתוס' ד"ה ואם לא נראה שעובר אף על חמץ שאינו ידוע, ע"ש בדבריו. ומה שפירש רש"י במשנתנו שבדקוקין שלא לעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, תירץ בפמ"ג סי' תלה משבצות ס"ק ג, דהיינו שלא יעבור בבל יראה כשימצא החמץ [כפירוש הרע"ב במשנה]. אך עיין במהרש"א שפירש כוונה אחרת בדברי רש"י, ע"ב. ועי' ברש"י להלן כא, א ד"ה ואי תנא שלפי הגירסא שלפנינו נראה שסובר שאינו עובר בב"י על חמץ שאינו ידוע, וכן נקט הב"ח סי' תלא ד"ה ומאורייתא בדעת רש"י. אך אין משם ראייה רק שלאחר בדיקה אינו עובר על חמץ שאינו ידוע. ועי' בתוס' שם ד"ה ואי שסוברים שאין עוברים על חמץ שאינו ידוע, עי' בפר"ח שם ס"ק א. אבל בפנ"י שם ביאר שיטתם שרק לאחר בדיקה אינו עובר בב"י למפרע. ועיין במקו"ח שם שתמה על הפר"ח מן הגמ' לעיל ד, ב שמשמע שבלא ביטול חיוב הבדיקה הוא מן התורה, ואף שהוא חמץ שאינו ידוע. ועיין ברמב"ם הל' חו"מ פ"ב ה"ב לגירסת הכס"מ שם אין הביטול מועיל רק לחמץ שאינו ידוע. [וכן דעת הכלבו סי' מח.]. ולכאורה צ"ל שסובר שעל חמץ שאינו ידוע עובר בב"י, שאם אינו עובר עליו הרי אין צורך כלל בביטול, שעיקר הביטול הוא כדי שלא יעבור בב"י כמש"כ בפנ"י לעיל ה, ב, וכן משמע בפר"ח שם, ע"ש. ועי' במג"א הנ"ל, שדייק מאריכות לשונו של הרמב"ם בפ"ג ה"ח שרק על חמץ הידוע עובר בב"י. ועיין נמוקי הגרי"ב על המהרש"א להלן י, ב. ובדעת רבינו עי' מ"ש הב"ח בס"י תלד ד"ה ואחר בדיקה, ועיין בקרבן נתנאל סי' ט אות ג שחלק עליו. ³¹ כתב בס' העיטור הלכות ביעור חמץ, הוצ'

צער ב"ח דרבנן, משמע אי הוי דאורייתא מבטלי. ²⁶ ולא דמי לגמרי, דהתם אתי ודאי לידי איסור דאורייתא. ²⁷

אי דעתו לחזור אפי' מר"ה נמי. פרש"י ²⁸ וכי הדר בימי פסח עבר עליה, וההיא שעתא לאו ברשותיה הוא דליבטליה, שהרי אסור בהנאה הוא ואינו שלו, וכשרואהו עובר עליו. נ"ל דרש"י לא בעי למימר

ב. ²⁶ עיין בחי' הרמב"ן שבת שם ד"ה והאיכא, שמפרש הגמרא שם באופן אחר, ע"ש שכתב: 'ואין כאן שיתירו ביטול כלי מהיכנו משום צער ב"ח דאורייתא, וכן בדין שהרי העמידו דבריהן במקום מצוה, כדאיתא בפ' המילה' וכו'. ע"ב. ועי"ג בהשגות הרמב"ן לסהמ"צ שורש א. ²⁷ כ"ה בתוס' שאנן, והעיר הר"ב נאה: 'וק"ק דהו"ל לאתויי מהא דשבת קכח, ב: סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן צעב"ח דאורייתא ואתי דאורייתא דחי דרבנן. ואולי יש לדחות דהתם משום פסידא וצעב"ח הוא דהתירו'. ואכן עיין בתוס' כתובות ה, ב ד"ה לדם שכתבו: 'ולפירושו לקמן דקאמר דם חבורי מיחבר אי לדם הוא צריך ואסור, אף על גב דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה דשריא במקום צערא גבי מורסא, הכא גבי מצוה אסור'. הרי שהתירו יותר במקום צער, ואעפ"י ששם מיירי בצער אדם וכאן בצער ב"ח, י"ל דלא שנא. ²⁸ ד"ה אפילו. ²⁹ השווה פסקי רבינו סי' ט. וראה רש"י לעיל ה, ב ד"ה ת"ל בל ימצא, כס"מ הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג, שם פ"ד ה"א, מקור חיים פתיחה לסי' תלא, ובפ"י הד"י פרלא לסהמ"צ לרס"ג, ח"ב ל"ח קסו-קסז, עמ' קעז ואילך. ³⁰ שיטת רבינו בכ"מ שעובר על חמץ שאינו ידוע, ראה להלן עמ' ב ד"ה שמא, י, ב ד"ה אם לא בדק, כא, א ד"ה ואי, ובפסקים כאן סי' ט. וכן הוכיח במג"א סי' תלד ס"ק ה מדברי הטור ריש סי' תלד וסי' תמו ס"ג, ע"ש, ועי' ט"ז שם ס"ק ג, שו"ע הרב סי' תלג קו"א אות ג, ומקו"ח בפתיחה שם. ועי' מהרש"ל בח"ש שנקט בדעת רש"י כאן שעל חמץ שאינו ידוע אינו עובר מדאורייתא. [ברם מדברי מהרש"ל